

การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

นางสาวจิราลักษณ์ ศิลปะสาย¹

นางสาวสุภมาศ พะยอมสวาท²

นายวงศกร นราธาวา³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ และแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ โดยใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลเอกสาร สถิติของหน่วยงาน รายงานวิจัย บทความ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษากระบวนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน พบว่า กรมราชทัณฑ์ได้จัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขัง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย ประเภทที่ 1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน/อาชีวศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ไม่รู้หนังสือ 2) สายสามัญ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) สายอาชีพ (อาชีวศึกษา) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประเภทที่ 2 ระดับอุดมศึกษา 1) สายอาชีพ (อาชีวศึกษา) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 2) ระดับปริญญาตรี โดยใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) ระดับบัณฑิตศึกษา การศึกษาปริญญาโท เปิดการเรียนการสอนในสาขารัฐประศาสนศาสตร์หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้สถานที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และสาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยใช้สถานที่เรือนจำกลางบางขวาง ประเภทที่ 3 : การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการอบรมรูปแบบโครงการ/กิจกรรม/แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทผู้ต้องขังและเรือนจำ/ทัณฑสถาน เช่น โครงการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โครงการฝึกอบรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการฝึกวิชาชีพพระยาสัณ โครงการฝึกอบรมลูกเสือ-ยุวกาชาด โครงการบรรยายความรู้ โดยวิทยากรภายนอก เป็นต้น

ทั้งนี้ การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. พัฒนาพฤตินิสัย 2. พัฒนาอาชีพ 3. พัฒนาทักษะชีวิต และ 4. พัฒนาความรู้ เพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ดี กลับเข้าไปใช้ชีวิตอย่างสุจริต ในสังคมภายหลังพ้นโทษและไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่เมื่อพิจารณาจากสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปีงบประมาณ 2556 – 2559 พบว่ามีผู้ต้องขัง ร้อยละ 14-15 ที่กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปีแรกที่ได้รับการปล่อยตัว มีผู้ต้องขังร้อยละ 23-25 กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 2 ปีที่ได้รับการปล่อยตัว และมีผู้ต้องขัง ร้อยละ 31-32 กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 3 ปีหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราการกระทำผิดซ้ำมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้กรมราชทัณฑ์จะมีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปมีความรู้ ความสามารถ แต่ก็ยังมีผู้ต้องขังกลุ่มหนึ่งที่กลับมากระทำความผิดซ้ำอยู่ ซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น 1) เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกไปแล้ว ถึงแม้ว่าจะได้รับการศึกษาจากในเรือนจำ มีความรู้ ความสามารถแต่สังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาสในการจ้างงาน ผู้ต้องขังเหล่านั้นก็ไม่มีงานทำ จึงไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ต้องกลับไปอยู่ในวงจรชีวิตเดิม ทำให้กลับไปกระทำความผิดอีก 2) พื้นฐานของผู้ต้องขังเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมจากสังคมหรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การบำบัดแก้ไขในเรือนจำเพียงระยะเวลาสั้นๆ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก การเข้ารับการศึกษามอง

ผู้ต้องขังกระทำไปเพื่อประโยชน์ของการเลื่อนชั้น หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งไม่ได้เกิดจากความต้องการที่ศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง 3) การดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังนั้น อยู่กับข้อจำกัดของแต่ละเรือนจำ

จำนวนเจ้าหน้าที่ และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินการ เช่น สถาบันการศึกษา สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน องค์กรทางศาสนา จึงอาจทำให้การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ ควรมีการดำเนินการดังนี้ 1. พัฒนาระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งจะต้องพิจารณาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาถึงประวัติส่วนตัว พฤติการณ์การกระทำ ผิด สภาพแวดล้อมทางสังคม ความสนใจ ความสามารถของผู้ต้องขัง เพื่อจะได้วางแผนการแก้ไขให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน 2. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้พ้นโทษ ในการกลับเข้าสู่สังคม สนับสนุนให้ผู้พ้นโทษมีงานทำและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ 3. สร้างความเข้าใจให้กับสังคม องค์กรเอกชน ผู้จ้างงาน ในการเปิดโอกาสการจ้างงานให้แก่ผู้พ้นโทษ 4. จัดทำหลักสูตรสำหรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ โดยเฉพาะ โดยจะต้องมีการรวบรวมและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง เพื่อจะได้จัดทำโปรแกรมการแก้ไขที่ตรงจุด 5. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมและการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น รุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของประชากร เศรษฐกิจและสังคม และจากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ของกรมราชทัณฑ์ที่ปัจจุบันมีจำนวนถึง 359,508 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2561) และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าหน่วยงานต่างๆ ได้พยายามสกัดกั้นและยับยั้งปัญหาอาชญากรรม แต่ก็ไม่สามารถทำให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้ ยิ่งไปกว่านั้น ปริมาณการก่ออาชญากรรมยังอยู่ในระดับสูง ซึ่งปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษไปแล้ว ซึ่งจากสถิติผู้ต้องขังที่กลับมากระทำผิดซ้ำ พบว่า ปี 2557 -2559 พบว่า ในปี 2557 มีอัตราการกระทำผิดซ้ำร้อยละ 13.75 ในปี 2558 มีอัตราการกระทำผิดซ้ำร้อยละ 14.21 และในปี 2559 มีอัตราการกระทำผิดซ้ำร้อยละ 14.20 และแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และ 5 อันดับประเภทคดีที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ 2559 ได้แก่ อันดับที่ 1 คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 62.01 อันดับที่ 2 คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน คิดเป็นร้อยละ 13.57 อันดับที่ 3 คดีความผิดอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.56 อันดับที่ 4 คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 7.26 และ อันดับที่ 5 คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คิดเป็นร้อยละ 2.48 จะพบว่าการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปจากราชทัณฑ์ ส่งผลกระทบต่อสังคมและชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม ทั้งด้าน ทรัพย์สิน ร่างกาย และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม สาเหตุทั้งหมดนี้เกิดจากความไม่เชื่อมั่นของสังคมต่อกระบวนการคัดกรองผู้ต้องขังก่อนออกจากเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ นอกจากนี้ ปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังพ้นโทษกลับมากระทำผิดซ้ำเกิดจากความต้องการเงิน และความมั่นคงในชีวิต ขาดการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า จะถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดและการลักทรัพย์ขณะที่ผู้ต้องขังบางรายต้องโทษนานกว่า 10 ปี จึงจะได้รับการปล่อยตัวให้พ้นโทษ ซึ่งเมื่อออกไปสู่สังคมภายนอกกลับไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ อีกทั้งยังประกอบอาชีพไม่ได้เนื่องจากบริษัทเอกชนและสังคมไม่ให้การยอมรับ บางรายจึงไปขโมยสินค้าในร้านสะดวกซื้อเพื่อยอมให้ตนเองกลับเข้ามาอยู่ในราชทัณฑ์อีกครั้ง โดยให้เหตุผลว่าในราชทัณฑ์ มีชีวิตที่สบายกว่าโลกภายนอก

กรมราชทัณฑ์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะเป็นกลไกลำดับสุดท้ายของกระบวนการ ยุติธรรม (Criminal Justice) อันประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ภารกิจของกรมราชทัณฑ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับตัวผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาลงโทษตามกฎหมาย และการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับคนเป็นพลเมืองดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติให้อาชญากรหวั่นเกรงต่อโทษทัณฑ์ของกฎหมายในขณะเดียวกันก็เป็นหน่วยงานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่สำคัญของชาติ ดังนั้นจึง ได้นำแนวความคิดในการแก้ไข พื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังมาใช้ โดยถือว่าผู้ต้องขังนั้นเป็นประชากรกลุ่มหนึ่ง ที่รัฐต้องจัดให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข การจัดการศึกษาในเรือนจำให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความหลากหลายและแตกต่างทั้งทางกายภาพร่างกาย อุปนิสัยส่วนตัว ลักษณะการกระทำผิดแห่งคดี ระยะเวลาการต้องโทษตลอดจนความคิดและเจตคติเฉพาะบุคคล ภูมิหลัง ความสามารถ ความสนใจ ความหลากหลายแตกต่างเหล่านี้ ทำให้งานด้านการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดถึงเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปถึงที่สูงขึ้นตามความสนใจ เพื่อสร้างโอกาสให้แก่ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษไปแล้ว

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะผู้จัดทำจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการให้การศึกษากับผู้ต้องขังที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal justice ของผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อทำการศึกษาด้านการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
๒. เพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal justice ของผู้ต้องขัง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาบทความทางวิชาการ เรื่อง “การให้การศึกษากับผู้ต้องขังกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ” ในครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรม จากเอกสาร รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี

1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิด

สามารถแยกให้เห็นเป็น 2 ประเด็น คือ

1) แนวคิดทางจิตวิทยา จะเน้นลักษณะเฉพาะของบุคคลมากกว่าพิจารณาจากบุคคล ในเรื่องแนวความคิดทางจิตวิทยามีทฤษฎีความต้องการ (theory of needs) ซึ่ง Maslow (1970) ได้เสนอไว้โดยเขาได้สร้างลำดับความต้องการของมนุษย์ซึ่งเริ่มจากความต้องการพื้นฐาน ทางร่างกายขึ้นไปถึงขั้นสูงสุด แบ่งชั้นความต้องการของมนุษย์เป็น 7 ระดับ โดยเริ่มจากการสนอง ความต้องการทางด้านร่างกายไปสู่จุดยอด คือความต้องการที่จะยอมตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) สามารถนำมาอธิบายสาเหตุของการกระทำผิดได้ คือคนเราต้องการที่จะตอบสนองความต้องการในแต่ละขั้นตอนของตัวเอง แต่เมื่อไม่สามารถบรรลุความต้องการของตัวเองโดยวิธีทางที่สังคมยอมรับได้ เขาจึงตอบสนองความต้องการของตนโดยไม่ยึดหลักวิธีทางที่สังคมยอมรับ นั่นก็คือ การละเมิดกฎหมาย (สาวิตรี ไพฑูรย์, 2533, หน้า 6 - 8)

2) แนวคิดจิตวิเคราะห์ จะพิจารณาในเรื่องของจิตสำนึกที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการ กระทำความผิด ซึ่งการกระทำความผิดของคนเรานั้นเกิดขึ้นจากสภาวะทางจิตใจเป็นสำคัญ กล่าวคือ ภาวะจิตใจทำให้มีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆคนเราทุกคนจะทำอะไรลงไปยอมแลกแต่การสั่งการของจิตใจ ดังนั้น ภาวะจิตใจจึงเป็นตัวการที่ทำให้มนุษย์ทำสิ่งที่ผิดหรือถูก ฟรอยด์ (Frued) ได้เสนอความคิด ดานจิตวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์หองประกอบของจิตใญ่มนุษย์ 3 ส่วน คือ Id Ego และ Super Ego Id เป็นโครงสร้างทางจิตใจขั้นพื้นฐานมีลักษณะสัญชาตญาณที่ฝังลึกเป็นบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มาจากแรงผลักดันทางชีววิทยา Id เป็นสภาพจิตใจที่ยังไม่ขัดเกลาร่างใดเลยเป็นความคิดความต้องการแรกเริ่มและสำคัญของชีวิตเช่นความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ Id เป็นองค์ประกอบที่ติดมาตั้งแต่เกิด ซึ่งองค์ประกอบนี้จะช่วยให้เด็กรู้จักช่วยตัวเองภายหลังการเกิดและถือว่าเป้นจุดเริ่มต้นของจิตสำนึกที่มีต่อสภาพต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว Ego เป็นส่วนประกอบที่สองของบุคลิกภาพเป็น องค์ประกอบที่ได้รับการพัฒนามาจาก Id เมื่อผ่านการเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมแล้ว Ego จะเป็นเครื่องมือสำคัญของ Id ที่จะนำมาใช้เพื่อแสวงหาความต้องการในภาวะเช่นนี้ Ego ยังไม่ได้ปรุงแต่ง ทางสังคม จิตใจ ขั้นนี้เริ่มรู้จักอะไรมากขึ้น คือ เริ่มรู้จักตัวเอง รู้จักภาวะที่เป็นความจริง เหตุการณ์บุคคลและสถานที่ เริ่มมีความรู้สึกที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆในความเป็นจริง Super Ego เป็นภาวะจิตใจขั้นสูงสุด มีความขัดเกลาพัฒนาด้วยการที่คนๆ นั้นได้รับอิทธิพลจากศีลธรรม ศาสนา การคำนึงถึงความผิดบาป การยึดมั่นในจารีตประเพณี กฎเกณฑ์ของ สังคม รวมถึงประสบการณ์ที่เคยได้รับ การอบรมสั่งสอนทำให้ได้เรียนรู้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่ดีที่ควร กระทำและอะไรที่ควรละเว้นไม่ปฏิบัติ การใช้หลักจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าคนเราพบกับเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมหรือเมื่อมีสิ่งเรต่างๆ มากกระตุ้นให้เกิดความต้องการ อย่างใดอย่างหนึ่งสุดแล้วแต่ กรณีจิตใจจะเกิดความขัดแย้งสองอย่างคือ การกระทำที่ถูกและการกระทำในสิ่งที่ผิด ถ้าบุคคลใดมี ภาวะจิตใจคอนไปเ็นทาง Super Ego สูงกว่า Id และ Ego บุคคลนั้นก็จะไม่กระทำความผิดสามารถ เอาชนะในตัวเองโน้มต่ำไปเ็นทางที่ไม่ดีไม่ถูก

1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ

1) การกระทำผิดซ้ำ ก๊อตเฟสสัน กล่าวว่า ผู้กระทำผิดติดนิสัย (Persistence Offender) โดยทั่วไปหมายถึง ผู้ที่กระทำผิดซ้ำซากหรือกระทำความผิดบ่อยครั้ง จนถือว่าเป็นนิสัย ซึ่งแต่เดิมมักจะใช้คำว่า ผู้กระทำผิดโดยสันดาน ผู้ที่กระทำผิดติดนิสัยนั้น พิจารณาจากการที่ผู้นั้นกระทำผิดซ้ำซาก คือ กระทำผิดซ้ำหลายๆ ครั้ง ถ้ากระทำผิดซ้ำเพียงครั้งเดียว คือ กระทำผิดครั้งที่ 2 ยังไม่ถือเป็นการกระทำผิดติดนิสัยเพราะอาจพลาดพลั้งได้ แต่ถ้ากระทำผิดซ้ำตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ควรจะถือได้ว่าการกระทำความผิดซ้ำซาก ซึ่งแบ่งแยกเป็นประเภทได้ดังนี้

- ผู้ต้องขังที่เป็นอาชญากรอาชีพ

อาชญากรอาชีพ เป็นผู้กระทำความผิดที่มีความชำนาญในการประกอบอาชญากรรมหรือประกอบอาชญากรรมโดยอาศัยทักษะหรือความชำนาญพิเศษ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีรายได้หลักจากการประกอบอาชญากรรม

- ผู้ต้องขังที่มีจิตบกพร่อง

ผู้ต้องขังที่มีจิตบกพร่อง และเป็นผู้ที่กระทำความผิดซ้ำจนถือว่าเป็นผู้ต้องขังที่กระทำความผิดติดนิสัย เป็นพวกที่มีความบกพร่องทางจิตดังกล่าวนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมซ้ำซาก จึงไม่ได้เกิดจากความชั่วร้ายในจิตใจที่จะคิดทำผิด เพื่อหวังสิ่งตอบแทนทางเศรษฐกิจ

- ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดซ้ำในคดีเล็กน้อย

ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดติดนิสัยที่กระทำความผิดเล็กน้อยในคดีเล็กน้อยนี้ แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ พวกที่ทำผิดในคดีลักทรัพย์เล็กน้อยและพวกที่ทำผิดในคดียาเสพติด

2. พฤติกรรมการติดคุกซ้ำซาก

ก๊อตเฟสสัน กล่าวว่า พฤติกรรมการติดคุกซ้ำซากเป็นลักษณะอาชญากรติดนิสัย อาชญากรประเภทนี้ได้แก่ บุคคลที่ไม่สามารถจะปฏิบัติตนให้เข้ากับมาตรฐานของสังคมได้ ไม่เกิดความเข็ดหลาบเมื่อต้องโทษ และจะประกอบอาชญากรรมซ้ำอีก เมื่อมีโอกาส โดยไม่คำนึงถึงว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยการโจรกรรม ไม่คิดเลิก เวลาต้องโทษจะแสวงหาตัวดี แต่เมื่อพ้นโทษก็จะกระทำความผิดอีก มีความพอใจจะเป็นอยู่อย่างนี้ ซึ่งถือว่ามีความชั่วร้ายติดอยู่ในบุคลิกภาพ จึงเรียนกว่า อาชญากรติดนิสัยหรืออาชญากรที่กระทำความผิดซ้ำ ไม่เข็ดหลาบ อาชญากรประเภทนี้ ปรากฏว่ามีร่างกายและจิตใจเป็นปกติตั้งแต่แรก คือไม่มีลักษณะที่แสดงว่า ผิดปกติ ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางชั่วร้าย แม้จะไม่ได้พิจารณาย้อนหลังไปถึงบุคคลอื่นๆ ในตระกูล รวมทั้งการศึกษาเล่าเรียนของบิดามารดาด้วย ก็ไม่ปรากฏว่าชั่วร้าย แต่กลับพบว่าสิ่งที่ผลักดันให้กลายเป็นอาชญากรนั้น เกิดจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจในภายหลัง ซึ่งอาจเกิดเพราะความจำเป็นจากเหตุการณ์บางอย่างบีบบังคับให้ค่อยๆ ประพฤติผิดไปทีละน้อย โดยมากมักเกิดขึ้นในวัยเด็ก เมื่อกระทำความผิดหลายครั้งจนเกิดเป็นความเคยชินและในช่วงนี้เองที่บุคลิกภาพของตนเองได้เปลี่ยนไปกลายเป็นชีวิตชิงอาชญากรอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่เยาว์วัย

1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยในกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์ได้พัฒนาระบบการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยให้แก่ผู้กระทำความผิดและถือว่าเป้นภารกิจหลักควบคู่กับการควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีได้ หากได้รับโอกาส ดังนั้น จึงได้มีการพัฒนาวิธีการเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแต่ละกลุ่ม แต่ละประเภท ความผิดตามความจำเป็นและความเหมาะสม

เนื่องจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยโปรแกรมการแก้ไขพื้นฐานซึ่งใช้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังทั่วไป ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม เปนเพียงการฝึกทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมให้กับผู้ต้องขัง แต่การแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการดังกล่าวยังไม่ได้ลงลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุจูงใจตลอดจนพฤติกรรมในการกระทำความผิดของผู้ต้องขังแต่ละประเภท แต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาโปรแกรมแก้ไขผู้ต้องขังอีกระดับ หนึ่งเป็นโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะแยกตามประเภทคดี และตามพฤติกรรม

1) แนวทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้าย ในกระบวนการยุติธรรมนอกจากจะมีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลแล้วยังมีหน้าที่ในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำความผิดให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติ อย่างไรก็ตามผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมจากสังคมหรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การแก้ไขในเรือนจำเพียงระยะเวลาสั้นๆ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การรับตัวมาคุมขังจนถึงการดูแลหลังการปลดปล่อย โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1. การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งจัดให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในเรือนจำ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมจรรยาตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา สวัสดิการและนันทนาการต่างๆ การแก้ไขฟื้นฟูดังกล่าวไม่ได้ลงลึกถึงมูลเหตุจูงใจตลอดจน

พฤติกรรมในการกระทำผิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขฟนฟูขึ้นมาอีกระดับ 2.การแก้ไขฟนฟูผู้ต้องขัง เป็นการเฉพาะ เปนแนวทางที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะพฤติกรรมอาชญากร ซึ่งจะมีหลักสูตรเฉพาะในการให้ความรู้และฝึกทักษะรวมทั้งการใช้กระบวนการกลุ่มเปนเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมผู้ต้องขังแต่ละกลุ่มตามความเหมาะสม ซึ่งการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะนี้อาจจัดแบ่งกลุ่มตามประเภทคดีหรือพฤติกรรมในการกระทำผิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมว่าจะมุ่งแก้ไขผู้ต้องขังกลุ่มใด

2) วิธีปฏิบัติงานด้านการแก้ไขฟนฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ การที่จะแก้ไขฟนฟูผู้กระทำผิดโดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่อยู่ในสภาพควบคุมสวนใหญ่จะให้ความสำคัญกับโปรแกรมการแก้ไขพื้นฐาน ที่ดำเนินการกันอยู่ทั่วไป แต่เนื่องจากการแก้ไขฟนฟูผู้ต้องขังด้วยโปรแกรมแก้ไขฟนฟูพื้นฐานยังไม่ได้ลงลึก ถึงสาเหตุและมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิด โดยมีการให้ความรู้และใช้กระบวนการกลุ่มเปนเครื่องมือ

2.1) โปรแกรมการแก้ไขฟนฟูพื้นฐาน เปนโปรแกรมที่ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับ และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งมีผู้บัญชาการเรือนจำเปนประธานและหัวหน้าฝ่ายต่างๆ แลวส่งผู้ต้องขังเข้าแดนโรงงานและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่เรือนจำกำหนด ได้แก่การอบรมจิตภาวนา การศึกษาสามัญ การฝึกวิชาชีพ

-การจัดการศึกษา การศึกษาเปนกระบวนการหรือผลผลิตของการฝึกฝนและ เปนประสบการณ์ในชีวิต ซึ่งจะก่อรูปทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล การให้การศึกษาในเรือนจำเปนความตั้งใจ ความพยายามที่จะให้ผู้ต้องขังเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและให้ผู้ต้องขังเรียนรู้เพื่อการปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอกเมื่อตนพ้นโทษ การศึกษาเปนเครื่องมือที่จำเป็นในการพัฒนา ปรับเปลี่ยนแก้ไขคนใหม่คุณภาพ กรมราชทัณฑ์จึงได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้กระทำผิดได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ปรับแนวคิด รู้จักผิดชอบชั่วดี คิดกระทำการในสิ่งที่เหมาะสม ถูกตอง สร้างสรรค์ เปนประโยชน์ตนเองและได้รับด้วยแนวทางต่างๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาที่จัดให้ผู้ต้องขังในเรือนจำจะเหมือนกับบุคคลทั่วไป (กรมราชทัณฑ์, 2548: 6) ประกอบด้วย การจัดการศึกษาสายสามัญ ได้แก่การศึกษาชั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาสายอาชีพ ได้แก่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) นอกจากนี้ยังจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ เช่น การศึกษาวิชาชีพคอมพิวเตอร์ การศึกษาทางไกลผานดาวเทียม การฝึกอบรมลูกเสือ – ยุวกาชาด หองสมุดพรวมปัญญา โครงการศูนย์การเรียนรู้

-การฝึกวิชาชีพ แต่เดิมการศึกษาวิชาชีพเปนการลงโทษอย่างหนึ่งของผู้ต้องขัง ต้องทำงานอย่างเลี่ยนไม่ได้ แต่เมื่อมีการจัดให้มีการให้บำเหน็จรางวัลตอบแทนการทำงาน ได้ทำให้ผู้ต้องขังเกิดกำลังใจในการฝึกวิชาชีพอย่างแท้จริงการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำแบ่งเปน (1) การฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสม เปนการฝึกวิชาชีพตามความรู้ความสามารถของผู้ต้องขังและตามวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น เช่น ภาคเหนือเปนการแกะไม้สัก ภาคใต้เปนผลิตภัณฑจากหวาย(2)การฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษการฝึกวิชาชีพพระยะสั้น เช่น การนวดแผนโบราณ การทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ การทำเครื่องปนดินเผา การวาดภาพ การซ่อมรองเท้า การจักสาน การเสริมสวย การทำขนม การฝึกวิชาชีพพระยะยาว เช่น ขางไม้ แกะสลัก ขางสี เครื่องเรือนไม้ ขางปูน ขางเชื่อมโลหะ ขางยนต์ ขางเย็บจักรอุตสาหกรรม

-การพัฒนาจิตใจ ศาสนาเปนเครื่องมือยึดเหนี่ยวบุคคลให้กระทำ ความดี ละเว้นจากความชั่ว ศาสนามีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป การใช้แนวสอนทางศาสนา ทำหน้าที่เพื่อหล่อหลอมจิตใจผู้ต้องขัง มุ่งสอนให้บุคคลมีจิตใจที่สำนึก ผิดละเว้นจากการทำความชั่วร้าย ช่วยกล่อมเกล่า

จิตใจที่แข็งแกร่งใหม่มีเมตตา ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีขาดความสำนึกในศีลธรรมอันดีและถูกชักจูงให้กระทำความผิดกฎหมายได้ง่าย ดังนั้นจึงต้องพยายามที่จะฝึกอบรมจิตใจของเขาให้เข้มแข็ง มีความมั่นคงและมีความเจริญอกงามด้วยศีลธรรม การพัฒนา จิตใจจึงเป็นรากฐานสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านอื่นๆ

-การจัดสวัสดิการและนันทนาการ เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยการจัดสวัสดิการด้านปัจจัย 4 และการสงเคราะห์ในด้านอื่นๆ ควบคู่ไปกับการเล่นดนตรี กีฬา การออกกำลังกาย รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการต่างๆ

2.2 โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ เนื่องจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วยโปรแกรม แก้ไขฟื้นฟูพื้นฐานยังได้ลงลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุจูงใจ ดังนั้นกรมราชทัณฑ์จึงได้มีการพัฒนาโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ ที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ต้องขังแต่ละกลุ่ม เช่น โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดียาเสพติด (ผู้ค้ารายย่อย) โปรแกรมการปรับพฤติกรรมผู้กระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรง โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในครอบครัว โปรแกรมการปรับพฤติกรรมผู้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากการดื่มสุรา โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

สมมุติฐาน

การจัดการศึกษาของกรมราชทัณฑ์ให้แก่ผู้ต้องขัง มีผลต่อการแก้ไขฟื้นฟู พฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ของผู้ต้องขังให้สามารถคืนสู่สังคมกลับตัวเป็นคนดี ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีก

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา โดยใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลเอกสาร สถิติของหน่วยงาน รายงานวิจัย บทความ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

กรมราชทัณฑ์มีการจัดทำโปรแกรมและหลักสูตรต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูและพัฒนาผู้ต้องขังไว้หลากหลาย ทั้งหลักสูตรพื้นฐานภาคบังคับที่ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องเข้ารับการอบรมตั้งแต่แรกเข้า ระหว่างถูกคุมขังและก่อนพ้นโทษ และหลักสูตรทางเลือกที่จัดไว้สำหรับผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมที่ซับซ้อน ในลักษณะต่างๆเป็นการแก้ไขเฉพาะราย และหลักสูตรการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มคุณค่าในตัวผู้ต้องขังตามความต้องการ ความถนัดและระยะเวลาต้องโทษของแต่ละคน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. เมื่อเข้ามาในเรือนจำ ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องผ่านการอบรมแรกรับ/การปฐมนิเทศ ซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังที่เข้าใจใหม่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนและการใช้ชีวิตประจำวันในเรือนจำ โดยเน้นให้ทราบถึงกฎระเบียบ การฝึกวินัยพื้นฐาน เพื่อจะได้ปฏิบัติตามระเบียบที่เรือนจำกำหนดไว้ และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยในรูปแบบต่างๆ ที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดให้แก่ผู้ต้องขังทุกคน รวมไปถึงสวัสดิการหรือสิ่งที่รัฐจัดให้ระหว่างต้องโทษ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับจากการพัฒนาดังกล่าว

2. จากนั้นผู้ต้องขังทุกคนจะต้องผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จากคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่พยาบาล บุคลากรจากหน่วยงานยุติธรรม ในท้องที่และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยเป็นการนำผู้ต้องขังเข้ารับการสอบถามประวัติส่วนตัว สภาพสังคมรอบข้าง สุขภาพ ความสนใจในการประกอบอาชีพ ความสามารถพิเศษ พฤติการณ์การกระทำความผิด เพื่อวางแผนและกำหนดวิธีการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล

3. เมื่อผู้ต้องขังได้ผ่านการจำแนกลักษณะแล้ว จะเข้ารับการศึกษอบรมต่างหลักสูตรต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) หลักสูตรขั้นพื้นฐานภาคบังคับทั่วไปที่ผู้ต้องขังทุกคนจะต้อง

เข้ารับการอบรมตั้งแต่แรกเข้าเรือนจำ เช่น การปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ การอบรมหลักสูตรหลักธรรมตามศาสนา การพัฒนาทักษะชีวิต ๒) หลักสูตรภาคบังคับตามลักษณะคดีสำหรับผู้ต้องขังในคดีแต่ละประเภท ซึ่งเป็นการแก้ไขผู้ต้องขังเฉพาะราย เช่น กลุ่มผู้ต้องขังความผิดเกี่ยวกับเพศ กลุ่มคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กลุ่มผู้ต้องขังโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิต และ ๓) หลักสูตรภาคบังคับเลือก ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มคุณค่าในตัวผู้ต้องขังตามความถนัด ความต้องการและระยะเวลาต้องโทษของผู้ต้องขังแต่ละคน เช่น โปรแกรมการศึกษาธรรมศึกษา ชั้นตรี โท เอก การศึกษาสายสามัญในระดับตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือจนถึงระดับอุดมศึกษา การศึกษาสายอาชีพ การฝึกอาชีพระยะสั้น ระยะยาว และการฝึกทักษะวิชาชีพพิเศษ

4. เมื่อผู้ต้องขังถูกคุมขังมาจนใกล้ระยะเวลาพ้นโทษแล้ว ทุกคนจะได้รับการศึกษาอบรมในหลักสูตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังในการกลับเข้าสู่สังคม ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ ทักษะการใช้ชีวิต และความพร้อมทางด้านอาชีพ

ซึ่งหากพิจารณาในเรื่องการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นหลักสูตรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาความรู้ พัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาพฤติกรรม เพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีกลับเข้าไปใช้ชีวิตอย่างสุจริตชนในสังคมภายหลังพ้นโทษและไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการศึกษาทั้ง ภาครัฐ เอกชน และประชาชนท้องถิ่นในการดำเนินงานจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง

การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้ต้องขังนั้น จะสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาประเทศตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นโยบายและของ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม และคำนึงถึงความหลากหลายตามความต้องการของกลุ่มผู้ต้องขัง โดยสามารถแบ่งประเภทการศึกษาที่จัดให้สำหรับผู้ต้องขัง ดังนี้

ประเภทที่ 1 : การศึกษาขั้นพื้นฐาน/อาชีวศึกษา

1) ผู้ไม่รู้หนังสือ กำหนดให้ใช้หลักสูตรของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม และหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

2) สายสามัญ หมายถึงระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้ใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ

3) สายอาชีพ (อาชีวศึกษา) หมายถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กำหนดให้ใช้หลักสูตรของสถาบันการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ประเภทที่ 2 : ระดับอุดมศึกษา

1) สายอาชีพ (อาชีวศึกษา) หมายถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กำหนดให้ใช้หลักสูตรของสถาบันการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2) ระดับปริญญาตรี หมายถึงการศึกษาในโครงการสัมฤทธิ์บัตร ปริญญาตรี กำหนดให้ใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

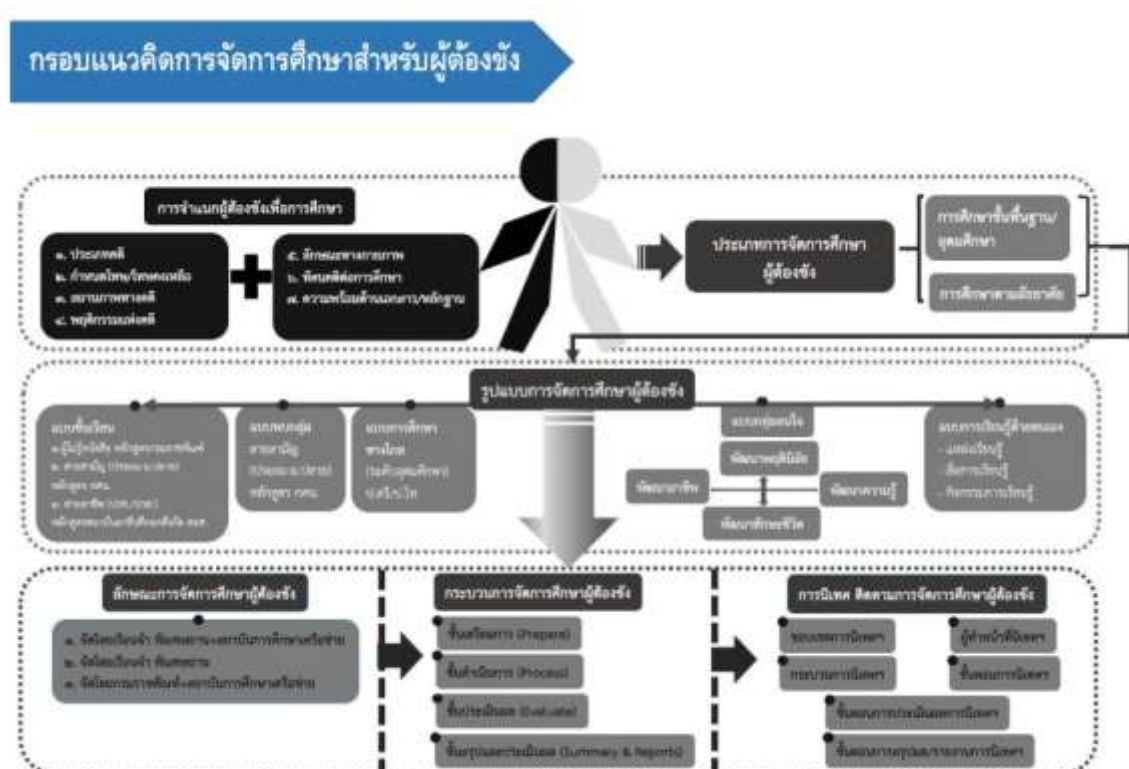
3) ระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึงการศึกษาปริญญาโท เปิดการเรียนการสอนในสาขา รัฐประศาสนศาสตร์หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้สถานที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และสาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

โดยใช้สถานที่เรือนจำกลางบางขวาง (ผู้ต้องขังที่ประสงค์จะศึกษาในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ต้องมีคุณสมบัติตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด)

ประเภทที่ 3 : การศึกษาตามอัธยาศัย

เป็นการอบรมรูปแบบโครงการ/กิจกรรม/แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทผู้ต้องขังและเรือนจำทัณฑสถาน ประกอบด้วย

- 1) โครงการพัฒนาความรู้ เช่น โครงการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โครงการฝึกอบรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการฝึกอบรมการใช้โปรแกรมห้องสมุด เป็นต้น
- 2) โครงการพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น โครงการฝึกวิชาชีพระยะสั้น (40 ชั่วโมงขึ้นไป) ประเภทงานศิลปะ งานช่างสาขาต่างๆ โครงการฝึกอบรมผู้ช่วยบรรณารักษ์/ซ่อมหนังสือ เป็นต้น
- 3) โครงการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น โครงการฝึกอบรมลูกเสือ – ยุวกาชาด โครงการบรรยายความรู้ โดยวิทยากรภายนอก เป็นต้น
- 4) โครงการอื่นๆ ตามความสนใจและความต้องการของผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงความหลากหลายของผู้ต้องขัง ซึ่งเรือนจำสามารถดำเนินการได้เองหรือได้รับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการจัดดำเนินการ
- 5) แหล่งเรียนรู้ภายในเรือนจำ ประเภทห้องสมุดกลาง ห้องสมุดสาขา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมเรียนรู้ โดยผ่านสื่อเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น หนังสือ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ บอร์ดนิทรรศการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้ต้องขังสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองตามตารางเวลาที่เรือนจำได้กำหนด

จากกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง จะเห็นว่ากระบวนการแรกของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังคือ การจำแนกผู้ต้องขังเพื่อการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญลำดับต้นก่อนดำเนินการพัฒนา

แก้ไขผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสมกับบริบทผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลต่อไป โดยในการจำแนกผู้ต้องขังเพื่อการศึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่างและความเฉพาะของผู้ต้องขัง ในด้านประเภทคดี กำหนดโทษ โทษคงเหลือ สถานภาพทางคดี พฤติกรรมแห่งคดี ลักษณะทางกายภาพ ทักษะต่อการศึกษา ตลอดจนความพร้อมด้านเอกสาร/หลักฐานเพื่อการสมัครเข้าเรียน (ใบแสดงผลการเรียน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน)

รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง

1. รูปแบบชั้นเรียน

- หลักสูตรผู้ไม่รู้หนังสือ : กลุ่มผู้เรียนตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังว่าเป็นผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดเลขไม่เป็น ระยะเวลา 1 ภาคเรียนขึ้นไป โดยให้เจ้าหน้าที่ประเมินจากผลการเรียนของผู้ต้องขัง หากเรียนไป 1 ภาคเรียนแล้วสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น จะพิจารณาส่งสมัครเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป แต่หากเรียนไปแล้ว 1 ภาคเรียนยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น จะจัดให้เรียนต่ออีก 1 ภาคเรียน ทั้งนี้ ถ้ายังไม่สามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ภายใน 2 ภาคเรียน จะพิจารณาคัดแยกเข้าฝึกวิชาชีพยังกองงาน และให้โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ในกลุ่มสนใจประเภท การฝึกวิชาชีพระยะสั้นที่เน้นการปฏิบัติเพื่อเพิ่มทักษะ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเภทหาความรู้จากสิ่งที่สนใจในแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ที่มีจัดสรรให้ภายในเรือนจำ

- หลักสูตรสายสามัญ (ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย) : กลุ่มผู้เรียนเป็นไปตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ระยะเวลาแต่ละระดับชั้น 4 ภาคเรียน โดยเป็นการจัดสำหรับเรือนจำที่มีความพร้อมด้านห้องเรียนหรือสถานที่และสอดคล้องกับบริบทของเรือนจำ

- หลักสูตรสายอาชีพ (ปวช./ปวส.) : กลุ่มผู้เรียนให้เป็นไปตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างเรือนจำกับสถาบันอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือตามทีสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมดำเนินการกำหนด

- ปริญญาโท (หลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม) : กลุ่มผู้เรียนต้องมีความสนใจและมีคุณสมบัติตามที่กำหนด หลักสูตร 4 ภาคเรียน ไม่รวมการทำวิทยานิพนธ์ โดยผู้ต้องขังเสียค่าเล่าเรียนเอง

2. รูปแบบการพบกลุ่ม

- หลักสูตรสายสามัญ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มผู้เรียนเป็นไปตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ระยะเวลาแต่ละระดับชั้น 4 ภาคเรียน (เป็นการจัดสำหรับเรือนจำที่จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน)

3. รูปแบบการศึกษาทางไกล

- เป็นการจัดการศึกษาในหลักสูตรระดับอุดมศึกษา : โครงการสัมฤทธิ์บัตรและปริญญาตรี (มสธ.) กลุ่มผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการให้ผู้ต้องขังเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษา (มสธ.) โดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาการเรียน ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องเสียค่าเล่าเรียนเอง

4. รูปแบบกลุ่มสนใจ

- เป็นการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความสนใจของผู้ต้องขังและความพร้อมของเรือนจำในการจัดหลักสูตร

5. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุดกลาง ห้องสมุดสาขาตามแดนควบคุม

ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมเรียนรู้ หรือจากสื่อการเรียนรู้ภายในเรือนจำ เช่น สื่อทรัพยากรสารสนเทศ สื่อวีดิทัศน์ รายการโทรทัศน์ภายในเรือนจำ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (เครื่องคอมพิวเตอร์) บอร์ดนิทรรศการ หรือจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในเรือนจำ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมเสียงตามสาย เป็นต้น

ลักษณะการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย 1. เรือนจำร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์ กศน. สถาบันอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย โรงเรียน องค์กรทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ 2. กรมราชทัณฑ์ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็นผู้จัดให้กับเรือนจำที่ได้รับการคัดเลือก ซึ่งจะเป็นการจัดเฉพาะ และสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงยุติธรรมและ 3. เรือนจำเป็นผู้จัด โดยการคัดสรรเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทการพัฒนาผู้ต้องขังแต่ละประเภท

กระบวนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง จะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ จะเป็น การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังทราบถึงการเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรต่างๆ ภายในเรือนจำ มีการรับสมัคร ผู้เรียน จำแนกผู้ต้องขังเพื่อเข้ารับการศึกษ และจัดเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอน 2) ขั้นตอนการ จัดปฐมนิเทศ พิธีไหว้ครู เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนเข้าสู่การเรียน ประสานงานสถาบันการศึกษา เครือข่ายในพื้นที่เพื่อขอรับการสนับสนุนการเรียนการสอนต่างๆ จัดการเรียนการสอนและบันทึกผลการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ 3) ขั้นประเมินผล จัดประเมินผลการศึกษา/กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ต้องขังตาม ระยะเวลาที่กำหนด 4) ขึ้นสรุปและรายงานผล สรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรมการศึกษาของผู้ต้องขังแต่ละ ประเภทรายไตรมาสและรายปี

การนิเทศ ติดตามผลการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ผู้สอน ภาคีเครือข่าย และเรือนจำ เป็น เครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจได้ว่า การปฏิบัติด้านการศึกษาให้กับผู้ต้องขังเป็นไปในทิศทางที่ ถูกต้อง แก้ไขปัญหาการดำเนินกิจกรรมการศึกษาของเรือนจำให้ดีขึ้น

ซึ่งการข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์มี เป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. พัฒนาพฤติกรรม 2. พัฒนาอาชีพ 3. พัฒนาทักษะชีวิต และ 4. พัฒนาความรู้ เพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ดี กลับเข้าไปใช้ชีวิตอย่างสุจริต ในสังคมภายหลังพ้นโทษและ ไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่เมื่อพิจารณาจากสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ในช่วงปีงบประมาณ 2556 – 2559 พบว่า มีผู้ต้องขัง ร้อยละ 14-15 ที่กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปีแรกที่ได้รับการ ปล่อยตัว มีผู้ต้องขังร้อยละ 23-25 กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 2 ปีที่ได้รับการปล่อยตัว และมีผู้ต้องขัง ร้อยละ 31-32 กลับมากระทำความผิดซ้ำภายใน 3 ปีหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราการกระทำผิดซ้ำ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้กรมราชทัณฑ์จะมีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง และ ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปมีความรู้ ความสามารถ แต่ก็ยังมีผู้ต้องขังกลุ่มหนึ่งที่กลับมากระทำความผิดซ้ำอยู่ ซึ่งอาจจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น 1) เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกไปแล้ว ถึงแม้ว่าจะได้รับการศึกษาจากใน เรือนจำ มีความรู้ ความสามารถแต่สังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาสในการจ้างงาน ผู้ต้องขังเหล่านั้นก็ไม่มีความทำ จึงไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ต้องกลับไปอยู่ในวงจรชีวิตเดิม ทำให้กลับไปกระทำความผิดอีก 2) พื้นฐาน ของผู้ต้องขังเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมจากสังคมหรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การบำบัดแก้ไขในเรือนจำเพียง ระยะเวลาสั้นๆ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก การเข้ารับการศึกษากลับไปเพื่อประโยชน์ของการเลื่อนชั้น หรือเพื่อให้

ได้รับประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งไม่ได้เกิดจากความต้องการที่ศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง 3) การดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังนั้น อยู่กับข้อจำกัดของแต่ละเรือนจำ จำนวนเจ้าหน้าที่ และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินการ เช่น สถาบันการศึกษา สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน องค์กรทางศาสนา จึงอาจทำให้การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่

ปล่อยตัวในช่วง ปีงบประมาณ	จำนวนผู้ต้องขังที่ ได้รับการปล่อยตัว	มีเลขบัตร ประชาชน (คน)	จำนวน ผู้ต้องขังที่ กลับมากระทำ ผิดซ้ำภายใน 1 ปี	ร้อยละ	จำนวน ผู้ต้องขังที่ กลับมากระทำ ผิดซ้ำภายใน 2 ปี	ร้อยละ	จำนวน ผู้ต้องขังที่ กลับมากระทำ ผิดซ้ำภายใน 3 ปี	ร้อยละ
2556	79,070	34,783	5,222	15.01	8,755	25.17	11,465	32.96
2557	109,804	71,961	9,899	13.75	16,872	23.45	22,711	31.56
2558	141,929	98,266	13,967	14.21	24,668	25.1		
2559	146,614	121,563	17,259	14.2				

*หมายเหตุ ข้อมูลการกระทำผิดสามารถคำนวณได้เฉพาะผู้ต้องขังที่มีบัตรประชาชน

ข้อมูล ณ 12 สิงหาคม 2561

ข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันอาชญากรรม

1. พัฒนาระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งจะต้องพิจารณาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาถึงประวัติส่วนตัว พฤติการณ์การกระทำผิด สภาพแวดล้อมทางสังคม ความสนใจ ความสามารถของผู้ต้องขัง เพื่อจะได้วางแผนการแก้ไขให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน
2. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้พ้นโทษ ในการกลับเข้าสู่สังคม สนับสนุนให้ผู้พ้นโทษมีงานทำและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้
3. สร้างความเข้าใจให้กับสังคม องค์กรเอกชน ผู้จ้างงาน ในการเปิดโอกาสการจ้างงานให้แก่ผู้พ้นโทษ
4. จัดทำหลักสูตรสำหรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำโดยเฉพาะ โดยจะต้องมีการรวบรวมและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง เพื่อจะได้จัดทำโปรแกรมการแก้ไขที่ตรงจุด
5. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมและการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็น

บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์. 2548. คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์. 2560. คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. 2546. สังคมวิทยาด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2547. การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2547. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช

สืบบวงศ์ พิทักษ์ธรรม. 2544. แนวทางการควบคุมและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังคดีความมั่นคง. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุวรรณ ใจคลองแคล้ว. (2546) สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อายุตม์ สินธพพันธ์.(2545).ตัวแบบเรือนจำที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล.